

FSV

2.4.2025 15,30-17h

Petr Vysuček a Kateřina Pešková

www.deaffriendly.cz

Novináři předávají veřejnosti důležité informace o tom, co se děje ve světě. Pomáhají lidem chápat souvislosti, orientovat se v aktuálním dění a rozhodovat se. Aby informace plnily svou roli, musí být srozumitelné a dostupné pro různé skupiny lidí – včetně těch, kteří mají jiné komunikační potřeby. Proto je důležité, aby novináři znali své publikum a přemýšleli nad tím, jak k němu informace doručují.

Žurnalistika a novinářská obec zároveň ovlivňují, kdo dostává v médiích prostor. Nastavují témata veřejné diskuse a mají vliv na to, kdo je ve společnosti vidět a slyšet. Mohou tak buď přispívat k větší inkluzi, nebo – naopak – k vyloučení skupin, které nejsou běžně reprezentovány.

Tato přednáška je příležitostí podívat se na roli médií očima těch, kdo často zůstávají mimo hlavní proud komunikace – neslyšících.

Cíle přednášky

- Seznámit studenty s různorodostí komunikačních potřeb osob se sluchovým postižením, se zaměřením na komunitu neslyšících uživatelů českého znakového jazyka.
- Vysvětlit, proč je čeština – i její psaná podoba – pro část neslyšících bariérová.
- Představit neslyšící uživatele českého znakového jazyka jako jazykovou a kulturní menšinu, která má odlišné informační toky než většinová společnost.
- Upozornit na riziko dezinformací v kontextu neslyšící komunity.
- Ukázat, proč jsou neslyšící jednou ze zranitelných skupin v oblasti přístupu k informacím.
- Upozornit na konkrétní bariéry, které neslyšící zažívají při získávání informací z médií.
- Ukázat, co mohou novináři dělat jinak, aby jejich práce byla přístupnější.
- Dotknout se tématu prezentování neslyšících v médiích a jejich spojitosti s předsudečným násilím.
- Podpořit kritické přemýšlení o tom, kdo má přístup k informacím, komu média dávají slovo a jak (ne)myslí na zranitelné skupiny – včetně neslyšících.

Komunikační potřeby neslyšících (lidí se sluchovým postižením)

1. správná terminologie a proč je to důležité
2. neslyšící (lidé se sluchovým postižením) nejsou homogenní skupina
3. Komunikační potřeby:
 - a. **neslyšící uživatelé českého znakového jazyka** – preferují komunikaci v ČZJ (cca 10 000)
 - b. **osoby se sluchovým postižením** (cca 500 000) – mohou preferovat titulky, odezírání nebo zesílený zvuk... = komunikují v češtině, "jen" ji potřebují zesílit, vidět, či jinak upravit komunikační prostředí
4. neslyšící uživatelé českého znakového jazyka – malá ale specifická skupina, **jde o uživatele jiného jazyka než je čeština**

Neslyšící nebo lidé se sluchovým postižením:

<https://www.deaffriendly.cz/blog/neslyšici-nebo-lidi-se-sluchovym-postizenim>

Čeština jako nemateršský jazyk neslyšících

Jazyk, jak ho neznáte:

https://youtu.be/3smlW61fTe4?si=Y0z7ySMHRJ_IODHG

Čeština jako nemateršský jazyk neslyšících:

<https://www.deaffriendly.cz/blog/cestina-jako-nematersky-jazyk-neslysicich>

Dvě role neslyšících ve vztahu k médiím

Neslyšící lidé se vůči médiím nacházejí ve dvou důležitých rolích:

a) konzumenti žurnalistických textů

- 1) Část neslyšících potřebuje, aby pro ně byly informace v češtině přístupné – to znamená psané.
- 2) Neslyšící uživatelé českého znakového jazyka (tj. cca 2% z celé skupiny neslyšících) vnímají češtinu jako cizí jazyk. Pro ně je důležité, aby existovaly alternativní formáty – například texty ve *plain language*, jednoduše, srozumitelně, případně doplněné o vizuální či multimediální formáty, infografiku.
 - Dále potřebují informace v českém znakovém jazyce.

b) objekty mediálního zobrazení

- Neslyšící nebývají v médiích zobrazováni jako „nebezpeční“ nebo „agresivní“ (jako tomu může být u některých jiných skupin, např. Ukrajinců během ruské invaze), ale spíše jako „chudáci“, „lidé s mentálním deficitem“ nebo „pasivní příjemci pomoci“.
- Tento obraz je přitom zkreslený. Neslyšící nejsou kognitivně znevýhodnění – jejich potíží spočívá pouze v tom, že jsou jim informace často předkládány v jiném jazyce, než kterému opravdu rozumí (tedy v češtině místo v českém znakovém jazyce).

Nejde jen o jazyk, ale i o způsob předání informace.

Stejně jako u jiných jazyků, i český znakový jazyk má různé styly, úrovně a formáty – záleží na věku, vzdělání, zvyklostech komunity i účelu sdělení. Nestačí tedy jednoduše říct: „Informace budou ve znakovém jazyce.“ To je jako kdybychom řekli, že stačí mít informace pro Ukrajince v ukrajinštině – bez ohledu na formát nebo způsob zpracování. I v rámci jednoho jazyka záleží na tom, jak informace podáme. U znakového jazyka je to stejné: forma a styl sdělení musí odpovídat cílové skupině, jinak se sdělení míjí účinkem.